

מאמר רביעי בסידרה: אייכמן בא לווינה והמצאה ששינתה את חייו

אייכמן הביצוע

נימוק נגד ההעלאה-ברגה. איש לא ביקש את רשות-הדיבור. לאחר מכן ניגשו הנוכחים לחתימת שטר-הערבות עבור רביסמל-ראשון אייכמן. הם חתמו על גליון הערבות לפי הסדר, החל מבעל הדרגה הנמוכה ביותר ובעל המינוי המאוחר ביותר. איש לא סירב לחתום. לבסוף חוייבו כל הנוכחים בסודיות. חתום: זיקס, רביסון, ס.ס. לא היה די בכך. ב.ס.ס. איאפשר היה להעניק קצונה לאדם שאין לו אות-ספורט. על כן נאלץ זיקס לצרף בקשה מיוחדת: "בקשר להעלאתו של רביסמל-ראשון אייכמן לדרגת סגן-מישנה, יש להוסיף כי בגלל שבר ביד לא יוכל אייכמן לעבור את הבחינה למען אות-הספורט לפני תום שנה אחת. מצורת התעודה המתאימה של הרופא." המינוי נכנס לתוקפו ימים מעטים אחרי שובו של אייכמן מניסיעתו חסרת-התכלית.

כך קרה שאייכמן היה קצין — אם כי נמוך ביותר — כאשר הגיע לחינה. משרדי שרות-הבטחון שם השתכנו בארמון של משפחת רוטשילד. לאייכמן ניתן חדר קטנטן, ונאמר לו שעליו לטפל בענייני היהודים.

התפקיד היה בלתי מוגדר. לכאורה, לא היה לו כל תוכן ממשי, כי באותה תקופה עדיין לא היה שרות-הבטחון קשור במישרין עם הגסטאפו. הוא היה גוף של מודיעין מפלגתי

מאת אורי אבנרי

בלבד. איש אחר במקומו היה מבלה יפה, הנהנה מחינה הנאה, ומעביר את זמנו בעריכת דו"חות. אך אייכמן הבין כי הגיע הגיעה ההודמנות של חייו. עתה היה עליו להוכיח את עצמו — או להישאר לעולם ועד קבור במשרד מפלגתי מישני.

הוא אשף את עצמו: מה רוצה ההנהגה? התשובה היתה: סילוק היהודים בהקדם האפשרי, באמצעות הגירה מאולצת.

ממשרדו הקטן החל אייכמן סוקר את המצב. מבחינת צורכי ההגירה, היתה התמונה עגומה מאד. ראשי הקהילה היהודית נאסרו ביום הפלישה. יהודים רבים לא חלמו עדיין על הגירה. אותם שרצו להגר, נאלצו לכתת את רגליהם ממשרד למשרד, לסדר עניינים פורמאליים אינסופיים. הפקידים האוסטריים, שהיו ברובם אנטי-שמים ותיקים, מצאו הנאה בשילוח היהודים ממקום למקום, ללא כל תכלית.

ואז בא לאייכמן הרעיון הגאוני, שהוא מתגאה בו עד עצם היום הזה כאחד ההישגים הגדולים של חייו. הוא המציא את "המשרד המרכזי הגירות היהודים".

"טיכסתי עצה עם עצמי, ובאותו יום אחרי-הצהריים הולדתי את הרעיון... תיארתי לעצמי סרט נע. מלפנים נכנסים המיסמכים הראשונים, ומאחור יוצא הדרקון."

אייכמן ביקר במשרדים השונים, למד את כל התהליכים הקשורים בהגירה במשרדים אלה. לבסוף הגיש למפקדת ה.ס.ס. את ההצעה: לנסה במשרד מרכזי אחד את נציגי כל המחלקות הממשלתיות הקשורות בהגירה — כגון: המישרה, משרד-הפנים, משרד-האוצר, רשויות המיסים, משרד הפיקוח על המטבע הזר וכו'. בראש המישרד יעמוד נציג שרות-הבטחון; היינו — אייכמן עצמו.

צמרת ה.ס.ס. קיבלה את הרעיון בהתלהבות. היה ברור כי זו הדרך היעילה ביותר לדרבן את ההגירה. אולם היה עוד נימוק אחר, חשוב מאוד מבחינת הנעשה מאחורי הקלעים של המישרד הנאצי. כל מחלקות הרייך שנאו זו את זו והתחרו זו בזו. כינוס נציגי כל המשרד דים תחת הנהלת נציג ה.ס.ס. העלה אוטומאטית את דרגת ה.ס.ס. בתחרות מתמדת זו. היתה זאת הגשמה בועזי-אנפין של הלום שנירקס בלב הימלר והיידריך: הפיכת ה.ס.ס. למנגנון העומד מעל לכל שאר המנגנונים של הרייך. כי אייכמן היה מעין ראש-הממשלה-זוטא במשרד ההגירה החינאי. נציגי כל שאר המחלקות נאלצו לקבל ממנו פקודות.

★ ★ ★

טרוה, לפי הצורך

אייכמן ניגש לתפקיד ביסודיות ובכיסורון. הוא לא נתן לדעות קדומות לעמוד בדרכו. הוא רצה להצליח — ויהי מה. לצורך זה היה מוכן לכל.

הוא שיחרר מן המעצר את המנהיגים הציוניים, דירבן אותם לאמץ מרכז שהפכם למעשה, לברגים במכות-ההגרה הגרמנית. 400 פקידים הקהילה הכינו את כל הגירות עבור היהודים המהגרים. העסקנים נשלחו לחוף-לארץ כדי ללחוץ על המוסדות הציוניים, שישגו סרטיפיקאטים לארץ-ישראל ואשרות-כניסה לארצות אחרות. הוטל עליהם גם להשיג מטבע זר מקרנות יהודיות בינלאומיות, כדי להעמידו לרשות המהגרים.

את כל הפרטים האלה מספר אייכמן עצמו באנחה רבה, תוך ציון העובדה כי בדרך זו הביא להגירתם של למעלה מ-200 אלף יהודים אוסטריים. הוא לא תיאר את הצד השני של המטבע — כפי שנתגלה במשפטו.

ככל שגדל מספר המהגרים, כן עלתה קרנו של אייכמן בעיני מפקדיו. אלא שהיהודים לא הודרו להגר. כדי לזרז אותם, פעל אייכמן תוך תיאום עם הגסטאפו. בכל פעם שנחלשה תנופת ההגירה, אסר הגסטאפו יהודים ברחוב או בבית, התעלל בהם, שלח אותם למחנות ריכוז, הרג אחדים מהם. אחרי כל זעזעה, גבר לחץ ההגירה ביתר מרץ. מנהיגי היהודים, שראו את הזוועות ואף נאסרו והוכו לא פעם בעצמם, תבעו במישנה-מרץ סרטיפיקאטים מן הסוכנות היהודית. באווירה זו היה קל להגיע להישגים.

בתארו את הסרט הנע, שוכח אייכמן להסביר מה קרה לרכוש היהודים. הם נאלצו לא רק לשלם תשלומים דמיוניים, כולל פיגוריימס עבור כלבים, אלא גם לחתור על כל רכושם תמורת פיצוי זעום. את המטבע הזר נאלצו לקנות במחירים מופקעים. בהיכנסו לטרם הנע, היה היהודי עשיר. בצאתו מן הצד השני, כעבור מספר שעות, היה מחוסר-כל — פרט לדרכון, היתר-יציאה וחלק זעיר מרכושו במטבע זר. אם היה נדמה לעוזרו של אייכמן, כי נשאר רכוש בידי היהודי, לא קיבל את הדרכון עד ששילם תשלום נוסף, ללא קבלה, בגובה שוקבע באופן שרירותי על ידי קצין ה.ס.ס.

כל זה הושג תוך שיתוף-פעולה עם העסקנים היהודיים, בצורה חלקה ויעילה. היה אחד הכישרונות העיקריים של אייכמן, שנתגלה יותר ויותר בשנים הבאות: היכולת להשתתף-פעולה מצד היהודים. בניגוד לנאצים אחרים, נמנע מאכזריות אישית, לא בטיגנון אלים. הוא ידע כי אלימות רק מפריעה, וכי ניתן להגשים תפקיד כזה בצורה רבה יותר אם מביאים את הקורבן לכלל שיתוף-פעולה מרצון, בכל שלב ושלב.

★ ★ ★

מידה גסה מפ

עדותו וזיכרונותיו, מתפאר אייכמן, לא פעם, בהתנגדותו לשיטות כהוכחה לאופיו הטוב ולטענתו, כי לא היה מעולם אנטי-שמי. אך העובדות על ידו מוכיחות רק שהיה איש מעשי, ושהתנגד לסאדזים הקטן שהפריע לפיתרון היהודים, כפי שהוגדר בכל שלב. כך, למשל, אירעה תקרית בלתי-נעימה בינו לבין קצין ס.ס. גבוה יותר, למחר הבורלח — הפוגרום הממלכתי המפורסם שאורגן על-ידי הנאצים אחרי רצח

המוני ווינה מריעים לצבא הנאצי הפולש

יום ה-12 במארס, 1938, חדרו טוריה-השריון של אדולף היטלר לתוך הארץ בה ראה את אור העולם. אוסטריה סופחה לרייך הגרמני הגדול. להתלהבות אוכלוסייתה לא היה גבול. נשים פכוכ ברחובות דמעות של גיל ואושר, הנוער רקד בכיכרות, ההמונים צעקו "הייל!" עד שקולם התריש. אפילו הסוציאליסטים קידמו בברכה את סיפוח ארצם למדינה הגרמנית.

ההמונים המריעים לא ידעו אילו עבודות-הכנה קדמו למאורע ההיסטורי. במשך שבועות ארוכים לפני כן הועברו כל פקידים הליטכה הראשית של בטחון המדינה, במידה שיכלו בכלל לעמוד על רגליהם, אל עבודה בת שלוש משמרות. התפקיד היה למלא כרטיסים בשביל כרטיסית-ענק... על כרטיסים אלה צוינו כל העניינים החשובים לאוסטריה.

מה היו העניינים החשובים? שמות כל היהודים, כל הבונים החופשיים, כל הקומוניסטים, כל הקאטולים והפרוטסטנטים האדוקים. מיהשו המציא שיטה מיוחדת להקלת העבודה — הפקיד יושב על כיסא-פסנתר מסתובב, בתוך מיתקן עגול שדמה להליינק, שהסתובב בכוח חשמלי. במיתקן זה סודרו הכרטיסים. הוא יכול להכיל למעלה מחצי מיליון.

החומר הגלמי נלקח מן הדריחות שסופקו במשך השנים על-ידי אירגון-המודיעין המחתרתי של הנאצים באוסטריה. נוצלו גם הדו"חות של האירגונים האוסטריים עצמם, ביטאונים הפנימיים, עלוני-הידעיות שלהם. כך חוברת רשימה של רבבות שמות. מצוידות ברשימה זו יצאו עוצבות שרות-הבטחון לאוסטריה בעיקבות הצבא הפולש. בחינה עצמה נאסרו, תוך ימים מעטים, 79 אלף איש.

עבודת-הכנה זו השכיחה את מלאכת כל שאר המחלקות בליטכה הראשית. גם המחלקה היהודית, בה עבד אייכמן כפקיד נחות, הפסיקה זמנית את פעולתה. אייכמן עצמו עסק, ככל חבריו, בהעקפת כרטיסים. אך הוא היה מאושר. מאחר שגדל באוסטריה והיה חבר ה.ס.ס. האוסטרי, היה בטוח כי יצורף לעוצבה שתפעל באוסטריה. זה יכול היה להיות יום גדול: אדולף אייכמן חוזר ללינק, יחד עם הצבא המנצח, ומוכיח לכולם שטעו כאשר חשבו אותו ללא-יוצלת והתייחסו אליו כאל אפס מאופס. האם לא היתה זאת הזדמנות נהדרת להוכיח לאב, לאם להורגה, לאחים ולאחיות כי הצליח יותר מכולם?

"קייחתי שיצרפו אותי לעוצבה, אבל זה לא קרה. חפצתי מאוד לבוא שוב הביתה. אבל לא יכולתי לעשות כלום. כי פקודה זו פקודה, או פשוט צריכים לציית."

האכזבה היתה מרה. שוב פסחו עליו בעת המינויים. מן הסתם ישב באתם הימים והנהגה הירוריים קודרים על גורלו של נאצי קטן, שאין לו פרוטקציה מספקת. ואז בא, באופן בלתי-צפוי לחלוטין, המיפנה הגדול בחיי אייכמן — ובחיי היהדות האירופית.

"אבל אחרי שמונה ימים קיבלתי לפתע את הפקודה להתייצב בווינה אצל פיקוד שרות-הבטחון, נאמר לי שהונברגר זמנית לווינה. לאחר מכן ניתנה לי העברה קבועה."

לא היתה זאת העברה סתמית ממקום למקום. היתה לה משמעות הרבה יותר חשובה: בפעם הראשונה בחייו הועבר אייכמן מתפקיד של מטה לתפקיד של ביצוע. האיש שעד כה קרא ספרים וכתב דו"חות, וזה בפעם הראשונה למשימה בה יכול היה להוכיח את עצמו כאדם הראוי להגדרה החיובית ביותר במישטר מסוגו של המישרד הנאצי: "איש ביצוע".

★ ★ ★

רעיון האיני נדרר

מן קצב לפני כן קפץ אייכמן את הקפיצה הגדולה מדרגה של ב"א לדרגת קצין. הדבר הצריך פרוצדורה מיוחדת ומסובכת.

סמוך לניסיעתו של אייכמן לארץ-ישראל, התכנס סגל המפקדים של מחלקה 2 בליטכה הראשית של שרות-הבטחון ל"ישיבת מנהיגים". בישיבה זו הציע ראש המחלקה, ד"ר זיקס, להעניק לרביסמל-ראשון אייכמן דרגת-קצונה. הוקראו תולדות חייו של אייכמן, ונשאל אם מיהשו מן הנוכחים מתנגד. הפרוטוקול, שצורף לילקוט-השרות של אייכמן, אמר: "הוקראו תולדות החיים, שאלוני-המנהיגות והתעודות. הנוכחים נדרשו להודיע כל פרט העלול לשמש

הפסוקים המודפסים באותיות דקות לקוחים מעדותו של אייכמן, מזכרונותיו ומן המיסמכים החתומים על-ידו, תוך שמירה על סיגנונו ככל האפשר.